

COMPOSIETEN en...

GELE composieten.

**PSGScousele
13 december 2017
Freddy Moorthamer**

COMPOSITEN en... GELE composieten.

- Flora's: Garcke, KNNV Eggelte, België (Meise)
Thieme, Heywood - Bloeiende Planten vd wereld
- **COMPOSITAE = ASTERACEAE**
(Dui.: KORB-BLÜTLER
= 'korfje', 'BLOEMHOOFDJE')
- Dicotylen, ~1100 genera, ~25.000 spec.
  - > ~grootste bloemplanten-families.
- Kosmopoliet (behalve vasteland Zuidpool en spaarzaam in tropisch regenwoud)
- Overwegend kruiden, zelden bomen, epifyten, waterplanten; wel klimplanten en succulenten (artisjok)

COMPOSIETEN en... GELE composieten.

- Taxonomie: in 'constructie' nav molec.-genetisch onderzoek (APG...)
- 2 subfamilies (Garcke en Heywood):
  1. **Steeds ZONDER melksap**
Én BLOEMKRONEN: minstens binnenste **BUIS**vormig
buitenste BUIS- of LINTvormig
> **ASTEROIDEAE (Tubuliflorae)**
  2. **MET wit melksap**
Én BLOEMKRONEN: **ALLEN** LINTvormig
soms enkele binnenste BUISvormig
> **CICHORIOIDEAE (Liguliflorae)**

COMPOSIETEN en... GELE composieten.

Enkele familietrekjes:

- **Anatomisch:** Harskanalen, behalve meeste Lactuceae
Melkkanalen: alle Lactuceae.
- **Biochemisch:** polysaccharide **INULINE** (ipv zetmeel)
in de ondergrondse delen (cfr Aardpeer !)
Vette oliën in de zaden (Zonnebloem).

COMPOSITIETEN en... GELE composieten.

BLOEIWIJZE & BLOEMEN:

- **BLOEMHOOFDJE** omgeven door **OMWINDSEL**
  - Onderscheid **BUIS-** en/of **LINTBLOEMEN**
(in diverse vormen - buisbloemen komen meest voor)
  - Bloembodem al/niet met **STROSCHUBBEN**
(= ~schutblaadjes van de afzonderlijke bloempjes)
  - Vergroeide **KROON** met **5 mldrn** ingeplant op kroonbuis
Helmknoppen > kokertje rond de stijl
Enkelvoudige stijl met 2 takken (stempeloppervlak
aan binnenzijde)
- >>> **BIJZONDER BESTUIVINGSMECHANISME !!!:**
Helmknoppen rijpen vóór de stempels !
Einde: zelfbestuiving mogelijk.

COMPOSITIETEN en... GELE composieten.

BLOEIWIJZE & BLOEMEN:

- **HOMOGAAM:** enkel 2-slachtige bloemen
- **HETEROGAAM:**
  - binnenste meestal 2-slachtig
  - buitenste vrouwelijk of steriel (stralende lintbloemen als lokbloemen)
- Soms éénslachtige hoofdjes en één- of tweehuizige planten (bvb 2-huizig: Groot hoefblad, Akkerdistel)
- **VRUCHTPLUIS = PAPPUS = gemodificeerde KELK.**
ovv haren, schubben, borstels, baarden of NIET

COMPOSIETEN en... GELE composieten.

BLOEIWIJZE & BLOEMTYPES:

- **BUISBLOEMEN:** 2-slachtig (zelden mannelijk of steriel)
Kroonbuis met 5 lobben of tanden
(zelden 4 tanden: Viltkruiden, Schijfkamille,
Goudknopje, soms Tandzaad)
- **LINTBLOEMEN:** 2-slachtig, met 5 tanden
- **2-lippige bloemen = stralende randbloemen:**
Bovenlip met 3-4 tanden; onderlip met 1-2 tanden
- louter vrouwelijke of steriele lintbloemen met 3 of minder tanden
- ook: gereduceerde vrouwelijke lintbloemen en draadvormige vrouwelijke buisbloempjes

COMPOSITIETEN en... GELE composieten.

BLOEMTYPES - voorkomen in ons 'floragebied':

~1/3 vd planten: hoofdjes met BUIS- + STRAALBLOEMEN

~1/3 vd planten: enkel BUISBLOEMEN ('Distelachtigen');
meestal allen 2-slachtig

~1/3 'PAARDENBLOEMachtigen' (Lactuceae): alleen (2-slachtige) LINTBLOEMEN met 5 tanden (lijken eigenlijk op opengesneden buisbloemen !)

Levensvorm:

- ongeveer de helft vd planten zijn **1-jarige tot kortlevende (~pionier)-soorten**: dit is opmerkelijk veel !
- overigen zijn 2 tot méérjarige soorten.

COMPOSIETEN en... GELE composieten.

VRUCHTEN:

- **Onderstandig éénehokkig vruchtbeginsel met 1 basale zaadknop**
- **Vrucht = éénzadig nootje, niet-openspringend, droog (CYPSELA)**

COMPOSIETEN en... GELE composieten.

ECOLOGIE:

Vooraf kortlevende soorten >

- Op omgewerkte grond, akkers, ruigten..., dus **ruderaal gronden** die sterk antropogeen verstoord zijn.
- Ook op meer **natuurlijk verstoorde gronden**: open plekken in rivierbegeleidend bos; overgang van rietvegetaties naar hogere gronden...
- **Sterk achteruitgaand**: soorten van schraal grasland en grazige heide.

COMPOSIETEN en... GELE composieten.

ECONOMISCH NUT & GEBRUIK:

- Direct economisch nut is gering
- **Indirect enorm economisch nut:** zorgen voor soortendiversiteit, stabiliteit en productiviteit van drogere vegetatietypes (bossige graslanden...)
- **Voedselgewassen:** Sla, Andijvie, Cichorei, Schroseneer, Dragon...
- **Zaden:** Zonnebloem, Saffloer...
- **Volksgeneeskunde:** Artemisia-srten, Kamille, Calendula...
- **Sierplanten:** Gerbera, Tagetes, Dahlia, Zinnia, Aster...
- **Lastige kruiden !:** giftige Senecio-soorten, Alsemambrosia (allergeen)

COMPOSITIETEN en... GELE composieten.

- Voorstelling van vereenvoudigde 'sleutel' tot de **Composieten met GELE bloemen** (buis- en/of lintbloemen),
- Sleutel leidt tot **niveau genus of species**,
- Basis: Flora van Nederland (Heukels en Veldgids Eggelte); Flora van België (Nat. Plantentuin Meise)
- In tabel: overzicht van de **kenmerken** die moeten bekeken worden om de sleutel toe te passen.

Oproep: sleutel in praktijk toepassen in voorjaar - zomer 2018.

VEEL SUCCES !!!